

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Στην πρόταση νόμου «Για τη λήψη μέτρων προστασίας των Ελλήνων εργαζομένων στις χώρες της Μ. Ανατολής και της Αφρικής».

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

1. Πελώρια και πολυσύνθετα είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες εργαζόμενοι στο εξωτερικό. Πολλά από αυτά πηγάζουν από την ανεπάρκεια της ισχύουσας εργατικής νομοθεσίας, που φάνηκε ιδιαίτερα με την ανάπτυξη του ορέματος μεταφορής Ελλήνων εργαζομένων σε χώρες της Μ. Ανατολής και της Αφρικής την τελευταία δεκαετία. Οι συνθήκες εργασίας των Ελλήνων εργαζομένων στις χώρες αυτές είναι ιδιαίτερα σκληρές και γίνονται σκληρότερες από την έλλειψη επαρκούς προστασίας. Τα προβλήματα τους είναι άμεσα και εξυμμένα και επιβάλλεται η γρήγορη νομοθετική τους ρύθμιση, όπως κλιωστέ προβλέπει και η διάταξη του άρθρου 108 του Συντάγματος που θεσπίζει σαν υποχρέωση του κράτους τη φροντίδα για τους Έλληνες εργαζόμενους στο εξωτερικό.

Συγκεκριμένα, σε πολλές από τις χώρες της Μ. Ανατολής και της Αφρικής που εργάζονται Έλληνες, η εργατική νομοθεσία και οι δικαιοδοσίες επίλυσης των εργατικών διαφορών είναι υποτυπώδεις. Ελληνική διπλωματική ή προξενική εκπροσώπηση συχνά δεν υπάρχει καθόλου και, στις περιπτώσεις που υπάρχει, στέκεται απρόθυμη ή ανεπαρκής να βοηθήσει τους Έλληνες εργαζόμενους στα καθημερινά τους προβλήματα και κύρια στα εργασιακά.

Οι κλιμακωτικές συνθήκες στις χώρες αυτές δημιουργούν πρόσθετες δυσκολίες για τους εργαζόμενους. Και πάνω από όλα αυτά τα προβλήματα έχει αναπτυχθεί μια αχαλινώτη κερδοσκοπία που έχει μετατρέψει τους εργαζόμενους σε εμπορεύματα. Υπάρχουν επιχειρήσεις με αποκλειστική απασχόληση «νοίκιασμα» εργαζομένων σε άλλες επιχειρήσεις που εκτελούν εργασίες στις χώρες της Μ. Ανατολής και της Αφρικής. Το δουλεμπόριο αυτό μέχρι σήμερα το Ελληνικό κράτος το θεωρεί νόμιμο και η νομική επίσημη τήν ονομάζει «υπόκριτικά «δανεισμό υπηρεσιών», συγκαλύπτοντας, έτσι, το στυνγνό εκμεταλλευτικό χαρακτήρα του.

2. Συγκεκριμένες καταγγελίες για απαράδεκτη εκμετάλλευση των Ελλήνων που εργάζονται σε χώρες της Μ. Ανατολής και της Αφρικής, έγιναν πολλές φορές με αναφορές και ερωτήσεις του ΚΚΕ, στη διάρκεια των δύο προηγούμενων βουλευτικών περιόδων. Οι απαντήσεις των κυβερνήσεων της «ΝΔ» ήταν στερεότυπες. Άλλοτε η Ελληνική νομοθεσία ήταν ανεπαρκής ή η παρακολούθηση των Ελλήνων εργαζομένων αδύνατη, άλλοτε πάλι το Υπουργείο Εργασίας δεν γνώριζε το περιεχόμενο των συμβάσεων που υπογράφονται ή θα γίνονταν κάποιες συνεννοήσεις με τους αρμόδιους του Υπουργείου Εξωτερικών. Τελικά οι Έλληνες που εργάζονται στις χώρες αυτές εξακολουθούν να μένουν τελείως απροστάτευτοι.

3. Το νομοθέτημα που προτείνουμε διαπνέεται από την αρχή, ότι όσοι στρατολογούν Έλληνες εργαζόμενους για να τους στείλουν σε χώρες της Μ. Ανατολής και της Αφρικής, όπου ισχύουν άγνωστα και συχνά ανεπαρκή δίκαια και διαδικασίες και όπου είναι πρακτικά αδύνατη ή προσφυγή στις Κρατικές Αρχές και Υπηρεσίες, θα πρέπει να εξασφαλίζουν στους εργαζόμενους ένα ελάχιστο όριο δικαιωμάτων και να ευθύνονται πάντα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνονται απέναντι στους εργαζόμενους. Από άλλη άποψη οι εργαζόμενοι έχουν εξασφαλίσει με τους αγώνες τους ορισμένα κεκτημένα δικαιώματα. Τα δικαιώματα αυτά που κατοχυρώνονται με τις διατάξεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 παρ. 1 της πρότασης νόμου, πρέπει να συνοδεύουν τον Έλληνα εργαζόμενο σε όποια χώρα του κόσμου και αν εργάζεται και είναι καθήκον του Ελληνικού κράτους να τα εξασφαλίσει.

4. Η νομοθετική αυτή πρότασή μας είχε συζητηθεί από τη Βουλή την προηγούμενη βουλευτική περίοδο σε δύο συνε-

δριάσεις (30 Μαρτίου και 5 Απριλίου 1978), αλλά απορρίφθηκε από την κυβερνητική πλειοψηφία παρά την ομόφωνη υποστήριξη όλων των κομμάτων της δημοκρατικής αντιπολίτευσης. Ενδεικτικά παραθέτουμε από τις αγορεύσεις των βουλευτών των άλλων κομμάτων :

1. Ζαφειρόπουλος (εισηγητής του ΠΑΣΟΚ) : « Η πρόταση νόμου των συναδέλφων του ΚΚΕ για την λήψη μέτρων προστασίας των Ελλήνων Εργαζομένων στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής πιστεύουμε ότι θα έπρεπε να έχει έλθει μπροστά στην Εθνική Αντιπροσωπεία πριν από πολύ καιρό, σαν σχέδιο νόμου, με την ευθύνη της κυβέρνησης της Ν.Δ. Γιατί αντικειμενική υπήρξε η ανάγκη της λήψης μέτρων προστασίας για τους Έλληνες εργαζόμενους στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής, κάτω από απειράδεκτες, προσβλητικές για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια συνθήκες, αλλά και συνακόλουθα τραγικές πολλές φορές. Το ΠΑΣΟΚ είναι κατ' αρχή σύμφωνο με αυτή την πρόταση νόμου και συνιστά την επιψήφισή της από την Εθνική Αντιπροσωπεία».

2. Παπαθεμελής : « Η πρόταση νόμου μπορεί να εξασφαλίσει σε μεγάλο βαθμό τα δικαιώματα των εργαζομένων όταν πρόκειται για σύμβαση εργασίας με επιχειρήσεις που ή έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα ή έχουν παρουσία στην Ελλάδα. Η πρόταση νόμου ακόμη δεν ερχεται σε αντίθεση με τις διακρατικές συμβάσεις, αντίθετα τη συμπληρώνει ή συμπληρώνουν οι διακρατικές συμβάσεις την πρόταση νόμου. . . . Η πρόταση νόμου είναι νομοτεχνικά άψογη. Γι' αυτό ακριβώς νομίζουμε ότι η Βουλή πρέπει να κάνει δεκτή την πρόταση».

3. Τσοβόλας : « Θα πρέπει όπωσδήποτε το κράτος να αντιμετωπίσει άμεσα αυτά τα μέτρα και η άμεσότης αυτή επιβάλλει να ψηφιστεί η πρόταση νόμου».

4. Το άρθρο 1 της πρότασης νόμου περιέχει καθαρά δικονομικές διατάξεις. Σκοπός τους είναι όχι να ιδρύσουν αρμοδιότητα των Ελληνικών δικαστηρίων για κάθε διαφορά άμεσα σε Έλληνα εργαζόμενο και στον εργοδότη του, αλλά να εμποδίσουν τον αποκλεισμό της αρμοδιότητας των Ελληνικών δικαστηρίων στις περιπτώσεις που η αρμοδιότητα αυτή υπάρχει σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις.

Είναι γνωστό ότι οι οικονομικά ισχυροί εργοδότες επιβάλλουν στους μισθωτούς που προσλαμβάνουν την υπογραφή (προσχώρηση) σε συμβάσεις έτοιμες από πριν και συνήθως έντυπες, στις οποίες περιέχεται ο όρος ότι, αποκλειστικά αρμόδια για κάθε διαφορά που προκύπτει από τη σύμβαση εργασίας είναι τα δικαστήρια της χώρας προορισμού του εργαζόμενου. Οι συμφωνίες αυτές, σύμφωνα με ορισμένες δικαστικές αποφάσεις, είναι έγκυρες (Εφετείου Αθηνών 1591/72 Δ.Ε.Ν. 28.509), αν και εξασφαλίζουν στους εργοδότες ασυδοσία, αφού για λόγους οικονομικούς και άλλους είναι αδύνατο στην πράξη να διεξαγάγει ο μισθωτός δίκες στο εξωτερικό. Έτσι, ουσιαστικά, με την προτεινόμενη διάταξη εμποδίζεται μία από τις πιο συνηθισμένες μεθόδους καταστρατήγησης των δικαιωμάτων των Ελλήνων εργαζομένων στο εξωτερικό.

5. Η 1η και 2η παράγραφοι του άρθρου 2 προβλέπουν το ελάχιστο όριο δικαιωμάτων που πρέπει να εξασφαλίζονται σε κάθε Έλληνα που εργάζεται στο εξωτερικό. Η εφαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προβλέπεται από την πρόταση νόμου, μόνο όταν το άλλοδαπό δίκαιο ή η ατομική σύμβαση δεν περιέχουν όρους που να εξασφαλίζουν ίση τουλάχιστον προστασία. Έτσι, θέμα εφαρμογής της διάταξης αυτής δεν θα υπάρχει για τις ευρωπαϊκές και για πολλές άλλες χώρες. Η διάταξη που προτείνουμε, ούτε ανорθοδοξη νομικά είναι, ούτε περιέχει καινοφανείς απόψεις. Το άρθρο 33 Α. Κ. απαγορεύει την εφαρμογή δικαίου που αντίκειται στη δημόσια τάξη της χώρας μας—και βέβαια σε μία χώρα που με το Σύνταγμα της αναγορεύει σε πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας την προστασία της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 Συντ. 1975), δεν μπορεί να συμβιβαστεί με τη δημόσια τάξη δικαίου που θα περιείχε λιγότερη προστασία απ-

ση παρέχουν οι Έλληνικοί νόμοι για τα εργατικά ατυχήματα, την εβδομαδιαία ανάπαυση και τα άλλα θέματα που απαριθμούνται στην προτεινόμενη διάταξη. Έξ άλλου, η αρχή της «ελευθερίας των συμβάσεων» υποχωρεί μπροστά στην ανάγκη προστασίας των εργαζομένων και μέχρι να επιβληθούν με συλλογικές συμβάσεις οι όροι εργασίας των Ελλήνων στο εξωτερικό είναι αναγκαία η νομοθετική ρύθμιση (πρβλ. άρθρο 22 παρ. 3 Συντ. 1975).

7. Η παράγραφος 3 του άρθρου 2 προβλέπει ότι σε όλες εργασιακές σχέσεις διέπονται από το Έλληνικό δίκαιο, σύμφωνα με τη γενική διάταξη του άρθρου 25 ΑΚ, θα εφαρμόζονται και όλες οι διατάξεις που ρυθμίζουν τις αποδοχές κ.λπ. για την παροχή εργασίας. Η διάταξη αυτή δεν περιέχει κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου αλλά διευκρινίζει τα τοπικά όρια ισχύος των διατάξεων που αναφέρει. Η θέσπιση της είναι αναγκαία γιατί με δικαστικές αποφάσεις έχει γίνει δεκτό ότι δεν εφαρμόζονται στις σχέσεις που εκτελούνται στην αλλοδαπή οι διατάξεις για τα δώρα έορτων κ.λπ. (Α.Π. 202/59—ΕΕΔ 18.535, ρωτ. Αθ. 16267/63—ΕΕΔ 22.1317).

Από την άλλη πλευρά οι Έλληνες εργαζόμενοι συνήθως υπολογίζουν ότι η σχέση τους, όταν υπάγεται στο Έλληνικό δίκαιο, θα ρυθμίζεται από τους ίδιους κανόνες που διέπουν και τις εργασιακές σχέσεις στην Ελλάδα.

Η διάταξη, τέλος δεν μεταβάλλει τις διατάξεις ένδοτικού δικαίου σε διατάξεις αναγκαστικού δικαίου. Ό,τι ισχύει για τις εργασιακές σχέσεις που εξελίσσονται στην Ελλάδα θα ισχύει και για τις εργασιακές σχέσεις που εξελίσσονται στο εξωτερικό.

8. Η παρ. 4 του άρθρου 2 αναφέρεται ειδικά στην εφαρμογή των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και διαιτητικών αποφάσεων στις συμβάσεις που είναι εκτελεστές στο εξωτερικό και που τις διέπει Έλληνικό δίκαιο. Ορίζει, ότι και η παράγραφος 3, με τη διευκρίνιση ότι για την εφαρμογή των συλλογικών συμβάσεων εργασίας κ.λπ. απαιτείται να συντρέχουν οι όροι εφαρμογής τους στην Ελλάδα. Πρόκειται για τους όρους δεσμευτικότητας των συλ. συμβάσεων εργασίας, κύρια κατά υποκειμένα.

9. Οι διατάξεις του άρθρου 3 θεσπίζουν ευθύνη έναντι των εργαζομένων, όλων των προσώπων που προσλαμβάνουν (παρ. 1) ή στρατολογούν (παρ. 2) Έλληνες εργαζόμενους για το εξωτερικό. Και τούτο, γιατί στην πράξη έχουν παρουσιασθεί περιπτώσεις επιχειρήσεων που δεν εμφανίζονται καθόλου στην εργασιακή σύμβαση, που οι ίδιες καταρτίζουν για λογαριασμό άλλων. Ο εργαζόμενος, όμως, πρέπει να ξέρει, ότι αυτός που τον προσλαμβάνει θα είναι υπεύθυνος για όλες τις αξιώσεις που θα προκύψουν από τη σύμβαση και ότι δεν θα παραπεμφθεί για την ικανοποίησή του σε κάποια άγνωστη επιχείρηση μιας Αραβικής χώρας. Εξάλλου η ρύθμιση που προτείνεται είναι αναγκαία, επειδή υποστηρίζεται στη θεωρία και στη νομολογία η εκδοχή, ότι στις περιπτώσεις του λεγόμενου «δανεισμού υπηρεσιών» ο εργοδότης δεν έχει καμμία ευθύνη για μία κατηγορία αξιώσεων του μισθωτού, όπως π.χ. οι αξιώσεις για την παράνομη υπερωριακή εργασία (Ι. Καποδίστριας ΕΕΔ 23.2,1. Δελγηιάννης ΕΕΔ 31.132, Έφ. Αθ. 3202/76—ΕΕΔ 36.210).

10. Κρούσματα σύναψης συμβάσεων στην Αγγλική ή στην Αραβική γλώσσα, που οι εργαζόμενοι δεν τις γνωρίζουν, έχουν σημειωθεί επανειλημμένα και γι' αυτό είναι αναγκαία η διάταξη του άρθρου 4 που εξοπλίζεται και με ποινικές κυρώσεις (άρθρο 6 παρ. 2).

11. Το άρθρο 5 θεσπίζει στην παρ. 1 υποχρέωση των προσώπων που προσλαμβάνουν ή στρατολογούν Έλληνες για το εξωτερικό να τους εξασφαλίζουν υγιεινή και κατάλληλη κατοικία. Η παρ. 2 θεσπίζει αστική κύρωση, ενώ ποινικές κυρώσεις προβλέπονται με το άρθρο 3 παρ. 2. Πρέπει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή των διατάξεων αυτών δεν προϋποθέτει κανενός είδους συμφωνίες ή συνθήκες με τις χώρες απασχόλησης των Ελλήνων εργαζομένων, αφού οι διατάξεις αυτές θεσπίζουν μόνον υποχρεώσεις του εργοδότη και των

άλλων προσώπων που ευθύνονται απ' τις σχέσεις εργασίας που ρυθμίζει η πρόταση νόμου.

12. Οι ποινικές κυρώσεις του άρθρου 6 παρ. 1 είναι αναγκαίες, κυρίως για να κατοχυρωθούν οι εργαζόμενοι από τον κίνδυνο της αφερεγγυότητας των «εργοδοτών» και των κάθε είδους «στρατολόγων». Η παρ. 2 εξοπλίζει με ποινικές κυρώσεις τις διατάξεις των άρθρων 4 και 5 που αποτελούν εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής για την προστασία της ανθρώπινης αξίας (άρθρο 2 παρ. 1 Συντ.) και που για το λόγο αυτό η αυστηρή τήρησή τους ενδιαφέρει έντονα τη δημόσια τάξη.

Αθήνα, 5 Ιανουαρίου 1982

Οι προτείνοντες βουλευτές

Ν. Καλούδης, Κ. Βασιλόγλου, Κ. Κάππος, Μ. Δαμανάκη, Δ. Μαυροδόγλου, Α. Αμπατιέλος.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΟΜΟΥ

Για τη λήψη μέτρων προστασίας των Ελλήνων εργαζομένων στις χώρες της Μ. Ανατολής και της Αφρικής.

Άρθρο 1.

1. Συμφωνία με την οποία αποκλείεται η αρμοδιότητα των Ελληνικών δικαστηρίων σε διαφορές που πηγάζουν από σχέση εργασίας ή από οποιαδήποτε άλλη αίτια με άφορμη τη σχέση εργασίας, είναι άκυρη.

2. Η συμφωνία με την οποία οι σχέσεις της προηγούμενης παραγράφου υπάγονται σε αλλοδαπά δικαστήρια δημιουργεί συντρέχουσα αρμοδιότητα.

Άρθρο 2.

1. Οι διατάξεις της Ελληνικής νομοθεσίας για τα εργατικά ατυχήματα, για την εβδομαδιαία ανάπαυση, για τα χρονικά όρια της εργασίας, για την καταγγελία της εργασιακής σχέσης, για τα δικαιώματα του εργαζόμενου στην περίπτωση ασθένειας και για την προστασία της συνδικαλιστικής δράσης, εφαρμόζονται και στους Έλληνες που εργάζονται στο εξωτερικό, εκτός αν το εφαρμοστέο αλλοδαπό δίκαιο ή η ατομική σύμβαση εργασίας προβλέπουν τουλάχιστο ίση προστασία.

2. Κάθε αντίθετη συμφωνία είναι άκυρη.

3. Οι διατάξεις της Ελληνικής νομοθεσίας που ρυθμίζουν τις αποδοχές ή τις αμοιβές για την παροχή εργασίας, εφαρμόζονται και στις σχέσεις που είναι εκτελεστές στο εξωτερικό, εάν τις διέπει το Έλληνικό δίκαιο.

4. Οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας και οι διατάξεις που εξομοιώνονται μ' αυτές, όταν συντρέχουν οι όροι που απαιτούνται για να εφαρμοσθούν και στην Ελλάδα, εφαρμόζονται και στις σχέσεις που εκτελούνται στο εξωτερικό και διέπονται από το Έλληνικό δίκαιο.

Άρθρο 3.

1. Όποιος προσλαμβάνει στην Ελλάδα εργαζόμενους για να απασχοληθούν στο εξωτερικό ευθύνεται για όλες τις αξιώσεις των εργαζομένων που πηγάζουν από την εργασιακή σχέση ή από οποιαδήποτε άλλη αίτια με άφορμη την εργασιακή σχέση, ανεξάρτητα αν εργοδότης είναι αυτός ή άλλος. Εάν σύμφωνα με το νόμο υπάρχει και άλλος υπεύθυνος, ευθύνονται όλοι εις όλολήκρον.

2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται και στα πρόσωπα που στρατολογούν με οποιοδήποτε τρόπο εργαζόμενους για να απασχοληθούν στο εξωτερικό.

Άρθρο 4.

Οι προσλήψεις εργαζομένων από την Ελλάδα με σκοπό να εργασθούν στο εξωτερικό πρέπει να γίνονται με έγγραφο στην Ελληνική γλώσσα. Για την τήρηση αυτής της διάταξης ευθύνονται τα πρόσωπα που αναφέρονται στο προηγούμενο άρθρο.